

RASPAD JUGOSLAVIJE NA TEMELJU PRAVA NA SAMOOPREDELJENJE

Apstrakt: *Raspad Jugoslavije između 1991 i 1992. godine je prikazivan kao „dezintegracija“, i „tragedija“, ali Jugoslavija je bila „podeljena kroz selektivnu i štetnu međunarodnu politiku priznavanja“ svojih unutrašnjih republika. Raspad Jugoslavije je povezan sa političkim intervencijama zapadnih sila, posebno sa Nemačkom i Amerikom, i njihovim podrškama favorizovanim etničkim grupama radi uspostave sopstvenih političkih ciljeva.*

U rasturanju Jugoslavije prekršena je doktrina međunarodnog prava koja zabranjuje priznavanje secesionističkih jedinica, a priznavanje takvih država nije bilo u skladu sa odlukom Badinterove komisije o raspadu SFRJ jer nijedna nije imale potpunu kontrolu nad svojom celokupnom teritorijom. To je bio deklaratorni politički čin, a ne odluka u skladu sa međunarodnim pravom. Badinterova komisija je utvrdila da bi granice novih država trebale biti iste kao i republičke granice bivših Jugoslavija, a svoju odluku zasnovala na principu uti possidetis. Priznanje secesionističkih država od strane međunarodne zajednice se baziralo na odluci Badinterove komisije i tumačenju da samoopredjeljenje koje ne podrazumeva i promene postojećih granica (uti possidetis juris). Badinterove odluke nisu bile zasnovane na samoopredeljenju, već na pravu na secesija prema jugoslovenskom ustavu iz 1974.

Cilj rada je pokazati da se Jugoslavija raspala zbog odluka međunarodne zajednice. Zapad, predvođen Nemačkom i Sjedinje-

¹ Institut za političke studije, Beograd, E-mail: vesna.stankovic.pejnovic@gmail.com

nim Državama, odbacio je principe postavljene u Završnom aktu Helsinškog sporazuma iz 1975. godine, čime su garantovane granice postojećih evropskih država. Bivša Jugoslavija je bila stranka ovog sporazuma, a ne nove države. Zapadne sile su narušile teritorijalni suverenitet Jugoslavije, isticanjem principa samoopredeljenja i upotrebom masovne sile kršeći Povelju UN. Takvim priznanjem je prekršena doktrina međunarodnog prava koja zabranjuje priznavanje secesionističkih jedinica.

Ključne reči: *Jugoslavija, raspad, secesija, međunarodno priznanje.*

Uvod

Napoleonovim rečima istorija je uzajamni dogovor oko seta laži. (Allen, 1914: 207) Laži i selektivne poluistine istorije pišu se iz perspektive moćnih i pobednika koje ponavljanjem i čestim isticanjem interpretacije postaju prepoznatljive kao istorijska istina. Iz perspektive međunarodne zajednice, Jugoslavija je bila stvarana na ideji da južni Sloveni ne smeju biti slabi i podeljeni, ali i kao geostrateški potez Britanije i Francuske, kako bi se usporila ili blokirala Nemačka. (Butler, 2016) U političkoj, geostrateškoj i psihološkoj dimenziji jugoslovenske krize, Jugoslavija je postala eksperimentalni uzorak za proučavanje savremenih mehanizama moći, posebno oblika otpora i pritajenih savezništva i novog viđenja odnosa prava politike i morala. (Avramov, 1997: 43)

Jugoslavija je imala jedan društveno-ekonomski sistem, *sui-generis*, sa otvorenim granicama i ugovornim odnosima sa EZ, i sa mogućnošću da postane njen punopravni član što je ukinuto secesijom Slovenije i Hrvatske. (Avramov 1997: 42) Nakon II svetskog rata Jugoslavija je postala vrsta evropske priče o uspehu, sa velikim ekonomskim i društvenim rastom između 1960 i 1980: dobar životni standard, besplatnu zdravstvenu zaštitu i obrazovanje, garantovano pravo na rad, plaćeni mesečni odmor, besplatne stanove, pristupačni javni prevoz i komunalije. Nametnute eko-

nomske "reformе" su bile put ka rekolonizaciji Balkana. Reforme 1980-ih u jugoslovenskoj ekonomskoj politici i političkoj sferi su bile donesene pod pritiskom, ne od strane domaćih političkih snaga, već od "međunarodnog sistema." (Jović, 2008: 26) Nemačka je dobila pristup moru na Jadranu, i kontrolu nad kanalom Rajna-Dunav. Južni jugoslovenski krajevi trebali su postati deo američke interesne sfere. (Gervasi, 2015).

Zapad je od izbijanja jugoslovenske krize scenarija koji je najavila CIA. (Avramov, 1997: 113-114) Prema Izveštaju CIA iz 1990. godine, Jugoslavija će prestati da funkcioniše kao federalna država u roku od godinu dana, a malo je verovatno da će se očuvati jugoslovensko jedinstvo. Jugosloveni će takve napore smatrati kontradiktornima zalažući se za demokratiju i samoodređenje. (Yugoslavia transformed, 2015) S jedne strane međunarodna zajednica zvanično zagovara provođenje zapadne posvećenosti u opštem humanitarnom narativu demokratije, multikulturalizma i ljudskih prava, dok je sa druge strane vidljiva realna geopolitička borba između pojedinih zapadnih sila za sfere uticaja koji su podržavali svoje omiljene epigone među novim balkanskim „moćnicima“.

„Moralnost“ moćnih

Za **Smilju Avramov** razaranje Jugoslavije je sastavni deo „*novog svetskog poretka*“. Da li je raspad zemlje bio isplanirani događaj, uz unapred izrežiran scenario? (Avramov, 1997: 68) Ističući svoju moralnu uzvišenost, u vreme raspada Jugoslavije, SAD su odlučne da ispune svoj „*Manifest Sudbine*“ u novom svetu sa američkim vodstvom jer „*najbogatija nacija na svetu, koja se smatra najvećim moralnim autoritetom, ne može jednostavno apelirati na savest i pozvati druge da nose teret. Svet će biti mnogo više od retorike sledeći put kada se suočimo sa izazovom miru.*“ (Holbrooke, 1999) Drugi američki lideri su isticali SAD kao „*moralnog svetionika sveta*“, što je odraz makijavelističke tvrdnje da je moralnost proizvod moći.

Glavni akteri, odgovorni za raspad Jugoslavije, bili su nemački ministar inostranih poslova **Hans Dietrich-Genscher** i poslednji američki ambasador u Jugoslaviji **Warren Zimmermann**. (Carr, 1994) Razarenjem

Jugoslavije izmenjen je geopolitički okvir, a Evropa se suočila sa potrebom redefinisanja svojih granica i preoblikovanjem unutrašnjeg uređenja. Svi su okrenuti teritorijama kao budućim rešenjima, a ne suverenim državama kao prostornim fenomenima, što je temelj Helsinškog sporazuma iz 1975. godine, koji garantuje teritorijalni *status quo* u Evropi. (Avramov, 1997: 80) U Završnom aktu Helsinškog sporazuma iz 1975. godine su garantovane granice postojećih evropskih država. Prema sporazumu „države učesnice će poštovati teritorijalni integritet i uzdržaće se od bilo kakve akcije protiv teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti ili jedinstva bilo koje države sudionika konferencije.“ (Conference, 1974: 4)

Ako je Deklaracija iz Helsinkija iz 1975. godine, koja garantuje teritorijalni integritet evropskih državnih granica odbačena u slučaju Jugoslavije, zašto su nove međunarodne granice bivših unutrašnjih „*republika*“ Jugoslavije morale biti očuvane po svaku cenu? Secesije republika su odraz nasilnih obrasca raspada države. „*Predvođeni Nemačkom, evropskim i američkim priznanjem bivših jugoslovenskih republika je prekršena doktrina međunarodnog prava koja zabranjuje priznavanje secesionističkih jedinica.*“ (Horowitz, 1995:1)

Zapadno delovanje ima samoopravdajući moralni prizvuk. **Ričard Holbruk** opisuje kako su SAD okončale brutalni rat agresije i genocida. Prema njemu jedini način da se uspostavi mir na Balkanu je moguć samo kao kompleksan spoj američkog vođstva, agresivne i kreativne diplomatije i želje da se upotrebi sila u cilju održanja mira. (Holbrooke, 1999)

Kroz medije je isticano da su američke diplomatske veštine i vojna moć, doprinele pobedi dobra nad zlom. Takve samopravedne i jednostrane perspektive i politike se mogu pripisati kraju hladnog rata i kolapsu kompenzacione moći. To nije bio samo trijumf Zapada (kapitalizma i demokratije) nad Istokom (socijalizmom i totalitarizmom), već trijumf novog moralnog liberalizma koji je naglasio globalni humanitarizam, nad starim, državno orjentisanim realizmom. (Avramov, 1997: 9)

Propaganda na Zapadu je pojačana i dopunjena verbalnim ratom bivših „*drugova*“ nacionalnih „*elita*“. Poslovična „strana vanjska sila“ napravila je odlučujuću razliku između integriteta Jugoslavije i njenog uništenja. Jedan od osnovnih problema jugoslovenske krize između 1994. i 1995.

je bila činjenica da su Srbi gledali unazad i pamtili žrtve tokom I i II svetskog rata, dok su Amerikanci gledali unapred i brinuli se o teritorijalnom post-hladnoratovskom ratu i nacionalnosti u bivšem Sovjetskom Savezu i istočnoj Evropi. (Thomas, 1997: 17-33)

Dilema - revizija Ustava ili vanustavno rešenje krize

Sredinom 1989. godine predsedništvo SFRJ je pokrenulo inicijativu za promenu saveznog ustava, zbog sistem našao u blokadi, a Hrvatska i Slovenija su se postepeno jednostranim aktima suspendovale od izvršenja saveznih propisa. 5 oktobra 1990. godine podnele su predlog koji je predviđao konfederaciju 6 država, sa vlastitom monetom, armijom i diplomatijom, što je praktično značilo raspad Jugoslavije. Sa pravne tačke to je neizvodljivo jer federacija i konfederacija pripadaju različitim rodovima. Federacija je ustavna kategorija i na međunarodnom planu javlja se kao jedinstvena država i isključivi subjekat međunarodnog prava. (Avramov, 1997: 136) Konfederacija predstavlja međunarodnu tvorevinu zasnovanu na međunarodnom ugovoru. Pretpostavka za formiranje konfederacije je postojanje suverenih država, što federalne jedinice jedinice nisu bile.

Pitanje samoopredeljenja uključujući i pravo na odcepljenje, nikad nije dovođeno u pitanje. Predsedništvo SFRJ pokrenulo je 28. maja 1990. godine u Skupštini inicijativu da se pravo na secesiju reguliše putem zakona sa predlogom ustavnog postupka za izdvajanje iz Jugoslavije, u kome temelj čine 3 principa: ravnopravnost jugoslovenskih naroda, zaštita ljudskih prava, miroljubivo rešavanje svih sporova. (Avramov, 1997: 137)

Jugoslavija je u tom kritičnom času nedostajala organizovana intelektualna elita, sa širom vizijom i programom sačinjenim na bazi novih tokova u svetskoj politici. (Avramov, 1997: 139). Prema **Muharemu Perviću**, elite su se pokazale kao nezasite, agresivne, gramzive, vulgarne i samoubilačke. Patološko osećanje nacionalnog ovladalo je pojedincima i grupama, konstitutivnim narodima i narodnostima, etničkim zajednicama, državnici, političarima; malo je reći euforija, bestijalna ludorija, sa elementima ponavljanja, to je farsa. (Pervić, 1991: 18)

Događaji iz 1991. su početak domino efekta u raspadu države; secesija Hrvatske i Slovenije, a intervencija EK sa druge strane. Ostvarenje prvog nije bilo nemoguće bez drugog jer kad su te države proglasile nezavisnost 25. jula 1991. godine, EK je otvoreno podupirala separatizam i pretila da Jugoslavija neće dobiti 1 milijardu zajma ako ne prihvati evropsko posredništvo.(Eggerdinger, 1994: 6.)

U evropskom parlamentu je u martu 1991. godine doneta rezolucija u kojoj se ističe da konstitutivne republike autonomne pokrajine Jugoslavije moraju imati pravo da slobodno odlučuju o sopstvenoj budućnosti na miran i demokratski način. Evropska Komisija je podržavala francuski stav da sve nove države mogu biti međunarodno priznate tek nakon što uspostave vladavinu prava i normalizuju međuetničke odnose.(Woodward, 1995) Ministri EK su takođe usvojili francusko-njemački nacrt o uslovima za priznavanje nezavisnosti. Složili su se da će Arbitražna komisija (Badinter) prva dati ocenu o ispunjenju uslova do 15. januara 1992. godine, nakon čega će EK priznati sve one republike koje su ispunile potrebne uslove.

Jednostrana akcija priznanja je rezultat nepovjerenja koje se javilo u međunarodnim pregovorima suočenim sa nemačkim pritiskom za politiku diplomatskog priznanja. Kako je Nemačka u velikoj meri promovisala odcepljenje Slovenije i Hrvatske 1991. godine, SAD su uglavnom bile odgovorne za promovisanje secesija Bosne u martu 1992. godine.(Crawford, 1996: 484-485)

Dok je **Badinterova** komisija dobijala odgovore od republika formulirajući svoje savete, Nemačka je jednostrano priznala Hrvatsku 23. decembra, a odluka je stupila na snagu 15. januara 1992. godine. Ministar vanjskih poslova Nemačke, Hans Dietrich Genscher je inicirao obakav sled događaja uprkos inzistiranju generalnog sekretara UN-a **Pereza de Cuellara**, da se poštuju sporazumi priznavanju *“samo u okviru celokupnog rešenja”* i upozorenja *“da rana selektivna priznanja mogu dovesti do širenja sadašnjeg sukoba”*.(Stokes, 2009: 85) Priznavanje Hrvatske, a kasnije i BiH, nije bilo u skladu sa odlukom Badinterove komisije o raspadu SFRJ jer ni jedna nije imale potpunu kontrolu nad svojom celokupnom teritorijom. Njihovo priznavanje je bio deklaratorni politički čin, a ne odluka u skladu sa međunarodnim pravom.(Conversi, 1998)

Badinterova komisija je utvrdila da bi granice novih država trebale biti iste kao i republičke granice Jugoslavije, a svoju odluku zasnovala na principu *uti possidetis*. Postojeći princip *uti possidetisse* predstavlja opšte pravilo međunarodnog prava (Cassese, 1995: 1992) po kome sukobljene strane zadržavaju ono što imaju u trenutku prekida sukoba. Komisija se u svojoj odluci lažno pozivala na ovaj princip. U mišljenju broj 2, stav 1. komisija je iskoristila *uti possideti juris* i naglasila da se ne smeju menjati granice koje su postojale u trenutku sticanja nezavisnosti. (Pellet, 1992: 179) Svrha *uti possidetis* je sprečavanje suprotstavljenom principu samoopredjeljenja koje bi tražili mali nacionalni ili verski entiteti. Odluka Badinterove komisije, u vezi sa priznavanjem, opravdavana je tumačenjem da samoopredjeljenje ne sme uključivati promene postojećih granica u vreme nezavisnosti (*uti possidetis juris*). (Trifunovska, 1994: 474) U suštini ova odluka proširuje odluke Helsinškog sporazuma na jugoslovenske države naslednice. Ovaj sporazum je baza evropskog sistema po kome se granice mogu zakonski menjati samo uz obostranu saglasnost uključenih država. Svaka zemlja koja je podnela zahtev za priznavanjem morala je biti saglasna da je promena granica silom bila nelegitimna.

Tehnički, Badinterove odluke nisu bile zasnovane na samoopredjeljenju, već na pravu na secesiju prema jugoslovenskom ustavu iz 1974. godine i doprinele su raspadu Jugoslavije, uz isticanje kontradikcije između prava na samoopredeljenje i nužnosti održanja državnih granica. Tamo gde se promene granica smatraju nelegitimnima, samoopredeljenje je moglo samo da znači samoopredeljenje unutar ustanovljenog stanja kao unutrašnje samoopredeljenje (Cassese, 1995). Badinterova komisija, sastavljen od ustavnih eksperata, bavila se pravnim i tehničkim pitanjima u nestabilnoj situaciji koja se ubrzano razvija, dala je obrazloženje koje je podržalo *de facto* politiku prihvatanja raspada Jugoslavije. (Stoke, 2009: 87)

Tokom 90 tih godina došlo je do značajnog širenja ove rezolucije protivrečnosti između principa fiksnih granica i samoodređenja. Badinterovi izvještaji su bili važan deo većeg procesa pomirenja kontradiktornih koncepata samoodređenja i *uti possidetis* putem međunarodne posvećenosti pravima manjina. (Trifunovska, 1994: 476) Evropska zajednica, odnosno njezin savetodavni organ, tzv. Badinterova komisija, predložila je da se

u BiH održi referendum, na kome su se 29. februara i 1. marta 1992. Muslimani i Hrvati ponovo su se izjasnili za secesiju. Zapad je to prihvatio kao temelj za uspostavljanje nove države, zapadajući u protivrečnost. Priznao je legitimitet krnjem predsedništvu BiH, a istovremeno osporavao legitimitet Predsjedništva SFRJ, koje je, bez obzira na to što je bilo krnje, predstavljalo većinu stanovništva Jugoslavije i pokrivalo najveći deo njene teritorije.

Secesija ili odcepljenje

Kada je u drugoj polovini 1990. godine na saveznom nivou predloženo da se sprovede referendum na celoj teritoriji Jugoslavije o njenoj sudbini, obliku državnog uređenja, državno i partijsko rukovodstvo Slovenije i Hrvatske je to energično odbilo. Odluke o secesiji ove dve republike početak je košmara na prostoru Jugoslavije. Za Srbe je napuštanje zajedničke države značilo negiranje tekovina borbe kroz ceo XX vek. (Avramov, 1997: 147-149)

Secesija ili odcepljenje je akt jednog dela stanovništva određene države da se, zajedno sa teritorijom, izdvoji iz sastava suverene i međunarodno priznate države i oslobodi njenog pravnog i političkog autoriteta, kroz stvaranje sopstvene države. Secesijom se dovodi u pitanje status suverene države, člana međunarodne zajednice kome UN garantuju teritorijalni integritet i remete se normalni međunarodni odnosi, sa štetnim posledicama u svim sferama života te države postaju nemoćne da rešavaju svoje ekonomske i socijalne probleme. Zbog tih razloga, secesija se u suvremenoj literaturi naziva malignim tumorom modernog sveta. (Avramov, 1997:150) Secesija se obično izvodi iz prava naroda na samoopredeljenje.

Secesija Hrvatske i Slovenije bio je presudan trenutak u prerastanju jugoslovenske krize u građanski rat, i centralna tačka za pravnu kvalifikaciju date situacije. Secesija je izvršena uz delovanje paravojnih jedinica ove dve republike, čime je njihovo rukovodstvo počinilo najveći zločin u međunarodnom pravu – zločin protiv mira. Poticanjem prava na samoopredeljenje, nespremnost da poštuje suverenitet države i spremnost da se pristupi hu-

manitarnim intervencijama stvaraju se uslovi za aktivno učešće međunarodne politike. Kršenjem teritorijalnog integriteta država, a podsticanjem teritorijalnih secesija, povećavaju se zahtevi etničkih grupa za secesijom, a nezadovoljne manjine i etničke grupe pozvaju na "humanitarne intervencije" od strane "međunarodne zajednice".

Zagovarajući jedinstvo Jugoslavije, američki lideri su podržali „samoopredeljenje“ koje je značio kraj etničkog multikulturalizma, prisiljavanje monopolizacije teritorije jedne ili druge nacionalne grupe i urušavanje jugoslovenskog suvereniteta. Legitimne mere očuvanja SRJ su prikazane kao kriminalne radnje, a vojska nije bila pravni instrument nacionalne odbrane, već agresor, pretnja nezavisnosti „*novih naroda*“.

Prema **Bjukenanu** (Buchanan) pravo na secesiju je „*moralne prirode*“, odnosno ono je moralno dozvoljeno za one koji to pravo poseduju, dok su drugi moralno obavezni da se ne mešaju u poslove onih koji se odvajaju. Imati moralno pravo znači imati jaku moralnu snagu ili moralni autoritet. (Buchanan, 1992: 353). **Štromset** (Stromseth) odbacuje etnički prilaz samoopredeljenju. Secesija, može biti priznata u dva slučaja: kada jedan određen narod polaže legitimno pravo na teritoriju koja je pogrešno anektirana od strane države; i kada je izdvojen narod, ili manjinska grupa, sistematski izložen represiji, kršenju ljudskih prava i lišavanju učešća u političkim procesima. Sporna pitanja mogu se rešavati davanjem autonomije ili zaštitom manjinskih prava, a secesija nije jedini način rešavanja problema. (Stromseth, 1992: 371) Većina eminentnih američkih i evropskih teoretičara zastupa suprotan stav. Joseph Nye odlučno odbacuje tezu da pravo na samoopredeljenje uključuje i pravo na secesiju. Iako je pravo na secesiju uneto u neke ustave, ono nije pravilo međunarodnog prava. (Nye, 1992: 23)

Prema shvatanju francuskog naučnika **Morisa Diveržea** (Duverger) pravo naroda da sami određuju svoju sudbinu podrazumeva poštovanje etničkih grupa i njihovih kultura, ali i njihovu saradnju u okviru zajednica, a ne njihovo deljenje na mikro-države. (Duverger, 1980)

Etcioni (Etzioni) se odlučno suprotstavlja krajnje voluntarističkom shvatanju samoopredeljenja. Po njemu je Jugoslavija bila „*delimično demo-*

kratska i bilo je potrebno prestrukturiranje kako bi se oformila vlada koja bi dozvolila slobodu štampe, slobodu izbora i druge elemente demokratije“. Umesto toga, „nove vlade koje su rasturile jugoslovensku federaciju, manje su demokratske od prethodnih, a više ubojito-smrtonosne. Samoopredeljenje ne sme biti tretirano kao apsolutna vrednost, koja šteti drugima; krajnji cilj samoopredeljenja je odgovorna vlada. Da bi demokratija funkcionisala, nužna je tolerancija, a tolerancija je socijalno-psihološka baza kompromisa, bez kog ni jedna zajednica ne može da egzistira“.(Etzioni, 1992/3) U međunarodnom poretku ne postoji ni jedan međunarodnopravni akt, na osnovu kojeg bi načelo samoopredeljenja moglo biti tumačeno da automatski uključuje i pravo na otcepljenje.

Svesni da u oblasti prava ne mogu pronaći uslov za nacionalno otcepljenje, Skupštine Republike Slovenije i Sabor Republike Hrvatske doneli su odluku o secesiji prihvatajući jedan eufemizam – „*razdruživanje*“, kako bi se stvorio privid da je ceo proces proizvod saglasnosti, kako to predviđa Ustav SFRJ iz 1974. godine. Akt secesije Hrvatske i Slovenije izvedeni su na temelju republičkih ustava, pri čemu se pošlo od teze da su federalne jedinice u sastavu Jugoslavije bile države, koje su raspolagale izvornim pravima. Čl.1 Ustava iz 1974. definisao je SFRJ kao saveznu državu, a čl. 3 socijalističke republike kao države u sastavu Jugoslavije.(Avramov, 1997: 157)

Glavni uzrok tragedije Jugoslavije bio je *ad hoc* odbijanje principa teritorijalnog integriteta i suvereniteta država. U septembru 2000. godine, na samitu UN, Amerika, Britanija i Kanada, uz podršku sekretara UN-a, **Kofi Anana**, podržale su ideju humanitarnih intervencija i predložili uspostavljanje stalne mirovne misije UN. Dve velike birokratije, UN i NATO, stvarajući nove uloge za sebe, isticale su samo-služuća i samo-ponavljajuća nepisana pravila „*starog*“ svetskog poredka. Kada se pravo na samoopredeljenje priznaje secesionističkim etničkim grupama, država se poziva na principe teritorijalnog integriteta, suvereniteta države i nepovredivost njenih granica što uvek vodi do građanskog rata. „*Međunarodna zajednica*“ se poziva na „*Unilateralnu deklaraciju o nezavisnosti*“ usmerenu protiv prigovora saveznih vlasti i želja većinskog stanovništva koje je angažovano na pružanju otpora, a secesionisti je smatraju kršenjem međunarodnog prava.(Horowitz, 1995:11)

Primenila se *“standardna operativna procedura”* države u postupanju sa secesionističkim zahtevima i pratećim pobunama ili terorizmom kao pokušaj uništenja protu-pobunjeničkim i antiterorističkim sredstvima. Kada država pokušava da slomi secesionističke pokrete preko vojne sile, izraz *“agresija”*, kako je definisano Poveljom UN, nije važeći jer se određuje kao građanski rat, a ne rat među državama. Država ima zakonsko pravo da sačuva svoj teritorijalni integritet sa moralnom obavezom poštivanja ljudskih prava.

Prema Konvenciji iz Montevidea iz 1933. nove države moraju dokazati da kontrolišu jasno razgraničene teritorijalne granice, stabilno stanovništvo i vladu.(Hannum, 1990: 16). Navedena načela i prakse su odbačene od strane *“međunarodne zajednice”* u slučaju bivše Jugoslavije, dajući mogućnost presedana na drugim mestima u svetu koji će generirati više nasilja i nestabilnosti.(Ratliff, 2001: 70-76).

U politici priznavanja Zapada prisutna je još jedna anomalija, a odnosi se na *„uklanjanje“* SRJ iz UN uz tumačenje da to nije bila država naslednica bivše Jugoslavije. Ta odluka nema nikakve veze sa međunarodnim pravom ili sa presedanom, već je rezultat odbojnosti *„međunarodne zajednice“* zbog tragičnih događaja u Jugoslaviji.(Blum, 1992: 830-833) Jedan oblik takvog negativnog stava vidljiv je u izjavi stalnog predstavnika SAD pri UN, **Edvarda Perkinsa** u Generalnoj skupštini da *„beogradske vlasti imaju ogromnu odgovornosti za strašne događaje koji su se dogodili na teritoriji bivše jugoslovenske federacije“*. Prema njemu, promene u Jugoslaviji su *“fundamentalno promenile prethodne strukture i zato bi Srbija i Crna Gora morale ponovo da se prijave za članice UN i da poštuju iste standarde kao i svi drugi kandidati.”*(Ibid, 833) Amerikanci su svojim postupkom pokazali *„očiglednu nedoslednost“* jer iako nisu priznale SRJ kao državu naslednice bivše Jugoslavije, delegati iz ove *„države“* su imali sedište bivše Jugoslavije u UN. Tvrdnja da je SRJ bila država naslednica Jugoslavije u maju 1992. odbačena je od strane Saveta bezbednosti UN, Rezolucijom 757.

U suočavanju sa različitim konfliktnim zahtevima i pravima na samoopredeljenje i teritorijalnim integritetom u bivšoj Jugoslaviji, međunarodna zajednica je provodila konfuznu i kontradiktornu politiku. Možda ni jedna savremena norma međunarodnog prava nema tako energično pro-

movisan ili široko prihvaćen set kao pravo naroda na samoopredeljenje. Ipak, smisao i sadržaj tog prava ostaje nejasan i neprecizan još od Vilsonovog vremena.(Hannum, 1996)

Jedna od osnovnih zapadnjačkih nedoslednosti o Jugoslaviji vidljiva je u postupcima Nemačke i Amerike, koje su odbacile principe Helsinškog sporazuma iz 1975. godine, koji je garantovao granice postojećih država Evrope. Prema ovom sporazumu *“učesnici konferencije će poštovati teritorijalni integritet svake od država učesnica i uzdržati se od bilo kakve akcije protiv teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti ili jedinstva bilo koje države učesnice.”*² Bivša Jugoslavija bila je potpisnica ovog sporazuma, a ne nove države koje su se kasnije pozivale na helsinški teritorijalni princip da bi sačuvale svoje granice. Ne postoji univerzalno prihvaćena međunarodna norma da *“nacije”* imaju pravo da se *“odvoje”* od postojeće suverene države po principu nacionalnog samoopredeljenja i nije moguće mešati demokratska prava sa secesionističkim pravima koja se zasnivaju na principu samoodređenja. Potrebno je ta dva koncepta i njihove ciljevi sagledati zajedno sa njezinim razlikama da bi izbegli moguće negativne posledice konfuzije dva pojma.(Buchanan, 1991: 43)

Postoje ozbiljne sumnje da se države razaraju podržavanjem secesionističkih težnji koje je podržano ostvarivanjem ciljeva demokratizacije jer se ne može izjednačavati demokratizacija sa secesijom, iako se ostvaruju prava na samoodređenje. Secesija može biti viđena kao napor naroda da dobije političko samoodređenje. Secesionističke borbe su dovele do ne poštivanja ljudskih prava i ekonomskog uništavanja. Osim toga, ako se secesija smatra realnom opcijom, onda manjinska grupa može da koristi pretnju *„izlaza“* kao oblik *„glasa“* koji služi kao efektivni veto u odnosu na većinu.(Buchanan, 1995)

Na primeru Jugoslavije *„međunarodna zajednica“* prekršila je ideju teritorijalnog suvereniteta Jugoslavije, požurujući da istakne princip samoopredeljenja, zanemarujući Povelju UN-a. Priznanje, ili obećanje priznanja, dovelo je do raspada Jugoslavije i etničkog čišćenja.

² Clause IV of the Declaration of Principles Guiding Relations Between Participating States, Conference on security and co-operation in Europe, final act, Helsinki, 1975, <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>

Pravo na samoopredeljenje

Poticanjem prava na samoopredeljenje, nespornost da se poštuje suverenitet države i spremnost da se pristupi humanitarnim intervencijama stvaraju se uslovi za aktivno učešće međunarodne politike. Kršenjem teritorijalnog integriteta država, a podsticanjem teritorijalnih secesija, povećavaju se zahtevi etničkih grupa za secesijom, a nezadovoljne manjine i etničke grupe pozvaju se na *“humanitarne intervencije”* od strane međunarodne zajednice.

Zagovarajući jedinstvo Jugoslavije, američki lideri su podržali *„samoopredeljenje“* u Sloveniji, Hrvatskoj, BiH. *„Samoopredeljenje“* je značio kraj etničkog multikulturalizma, prisiljavanje monopolizacije teritorije jedne ili druge nacionalne grupe i urušavanje jugoslovenskog suvereniteta. Legitimne mere očuvanja SRJ su prikazane kao kriminalne radnje, a vojska nije bila pravni instrument nacionalne odbrane, već agresor, pretnja nezavisnosti *„novih naroda.“*

U doktrini međunarodnog prava, samoopredeljenje ne može biti tretirano kao apsolutna vrednost. Ideja formirana u konceptu samoopredeljenja je borba protiv nasilja i stvaranje uslova za formiranje vlada. Legitimitet samoopredeljenja sagledavan je kao borba protiv nasilja, a nije utemeljen u ideji separatizma. Postoje brojne kontradikcije Zapada u odnosu na raspad Jugoslavije. Međunarodna zajednica je prekršila načelo po kome se državne granice mogu menjati samo sporazumno, a ne jednostrano ili silom. Dat je prioritet pojmu *„unutrašnjih granica“*, kao koncepta koje međunarodno pravo ne poznaje, i te granice su izjednačene sa *„vanjskim granicama“*, jedinih priznatih granica u međunarodnom pravu. (Stojanović, 1995: 357-359) Diljem zapada mediji su isticali da secesionističke države i međunarodna zajednica nisu prekršili međunarodno pravo, već oni koji su se protivili njihovom otcepljenju. Secesija Jugoslavije je priznata kao pravo naroda na samoopredeljenje, iako kao takav *„oblik“* prava ne postoji. Deklaracije UN-a priznavaju isključivo pravo nacija na samoodređenje, kao oblik prava suprotstavljanju stranoj okupaciji, kolonijalnoj vladi ili apartheidu, što nije bio slučaj u Jugoslaviji. Pravo na samoopredeljenje je priznato Slovencima, Hrvatima, Muslimanima, Makedoncima, ali ne i Srbi-

ma u Hrvatskoj i BiH. Samoodređenje je namerno tumačeno kao pravo na otcepljenje od Jugoslavije, ali ne i kao pravo da ostane u državi. Nakon decenija podrške jugoslovenskom sistemu, međunarodna zajednica je takav sistem odbacila kao nelegitiman uz insistiranje da se unutrašnje teritorijalne podele Jugoslavije priznaju kao međunarodne granice iako Jugoslavija nije bila dosledno podeljena u republike prema nacionalnim ili istorijskim kriterijumima.

Apologeti zapadne politike ukazuju na činjenicu da su takve teritorijalne podele bile ustavno uređene u Jugoslaviji, prelazeći preko činjenice da su u skladu sa istim Ustavom iz 1974. godine. Ni jedan savezni zakon nije mogao biti usvojen bez saglasnosti svih republika, princip koji je posebno važan zbog odluke republika da se odvojite od zajedničke države. U svakoj zemlji, otcepljenje bilo kog njenog dela bez dogovora između centralne vlade i preostalih konstitutivnih delova predstavlja *casus belli*. (Skup okolnosti koje ne dovode do rata, nego samo posljednji, odlučujući razlog)

Evropska unija je pokrenula svoju diplomatsko-političku intervenciju u unutrašnjim sporovima u Jugoslaviji obećavajući nepristrasnu pomoć svim stranama, ali je brzo počela da nameće secesionistička rešenja. Članice Evropske unije, nisu kažnjavale Sloveniju, već su je prepoznali kao suverenu državu, iako je to priznanje predstavljalo kršenje obaveza Slovenije prema Evropskoj uniji preduzete u leto 1991. godine, da na svojim granicama dozvoljava jugoslovensku vojsku, policiju, pasošku i carinsku kontrolu. SAD su podržale pojavu novih država, uz isticanje da Srbija i Crna Gora mogu ostati u jedinstvenoj saveznoj državi, ali ne kao naslednice SFRJ. (Stojanović, 1995, 360)

Secesionističke republike proizvedene se u „*pobednike*“, a Jugoslavija je optužena kao agresor na sopstvenu državu. Suspendovana je iz članstva UN i iz svih ostalih organizacija, što je bio paradoks i konstrukcija bez presedana. Najbrojnijem narodu, srpskom, osporeno je pravo na sopstvenu državu i nametnuli su mu ponižavajući uslovi egzistencije, koji se mogu usporediti samo sa ranim kolonijalizmom. (Avramov, 1997: 179)

Uloga Evropske zajednice u procesu raspada Jugoslavije

Odgovornost za kaos i humanitarnu tragediju u koji je zemlja ušla već početkom 1991. godine snosi političko rukovodstvo zemlje, toliko isto i Evropska zajednica. Planski i smišljeno su delovali u pravcu uništavanja efektivne snage države, jedinog legitimnog i odgovornog aktera na međunarodnoj sceni. Kada se od EK počelo očekivati rešenje za nasilan raspad Jugoslavije, EK je iskoristila tu priliku da se potvrdi kao glavna institucija bezbednosti u Evropi. (Lawrence 1994: 7).

Evropska unija je pokrenula svoju diplomatsko-političku intervenciju u unutrašnjim sporovima u Jugoslaviji obećavajući nepristrasnu pomoć svim stranama, ali je brzo počela da nameće secesionistička rešenja. Uticaj dvanestočlane EK je oslabljen nedostatkom jedinstva. Britanija i Francuska su zagovarale jugoslovensko jedinstvo, i podržavale stavove Srbije o preoblikovanoj federaciji. Nemačka i Austrija, s druge strane, imaju istorijske, verske i kulturne veze sa Slovenijom i Hrvatskom, bile su više naklonjene težnjama tih država za samoodređenjem unutar nekog konfederacijskog oblika. (Cohen, 1993: 215, 229)

Nastavljajući raspravu o svojim nesuglasticama tokom 1991. i 1992. godine, sprečile su odlučan i brz odgovor, iako je EK jednoglasno izglasala da ne priznaje nezavisnost Slovenije i Hrvatske ako se te republike jednostrano odvoje. Od novembra i jačanjem borbe u Hrvatskoj, Nemačka je zagovarala trenutno priznavanje Slovenije i Hrvatske. Takvo priznanje je promenilo sagledavanje konflikta sa unutrašnjeg na međunarodni, sa težnjom Nemačke da je međudržavni rat moguće dovesti pod kontrolu. (Müller, 1994: 129).

Srbija je u to vreme tvrdila da je jak pritisak na EK iz Njemačke ukazivao na ozbiljnu prijetnju da će „*Nemačka treći put, ovog veka, napasti našu zemlju*“. (Cohen, 1993: 233) Britanija i Francuska tvrdile su da bi priznavanje trebalo da bude primenjeno nakon rešenja problema raspada Jugoslavije. Priznanje od strane velikih sila nije rešilo suštinski problem u Hrvatskoj, srpsko pitanje. Preko pola miliona Srba je automatski prešlo iz Jugoslavije u novu hrvatsku državu koju su mnogi Srbi, smatrali neprijateljskom. Isto tako, kao što smo videli, priznanje Hrvatske je gurnulo Bosnu u nemoguću odluku o vlastitoj nezavisnosti. Priznanje je značilo da Hrvati i

Srbi mogli nastaviti borbu posredstvom zastupnika u Bosni i Hercegovini. (Glenny, 1995: 144)

Odgovornost za kaos u koji je zemlja ušla već početkom 1991. godine i za humanitarnu tragediju, snosi političko rukovodstvo zemlje, ali i EZ. Planski i smišljeno delovali su u pravcu uništavanja efektivne snage države, jedinog legitimnog i odgovornog aktera na međunarodnoj sceni. Odgovornost snosi i rukovodstvo JNA, ne zbog agresije, jer se takva kvalifikacija ne može izvesti, ni faktički ni pravno, nego zbog zločina protiv sopstvenog naroda. (Avramov, 1997: 178) Secesionističke republike proizvedene se u „*po-bednike*“, a Jugoslavija je optužena kao agresor i suspendovana iz članstva UN i iz svih ostalih organizacija. Najbrojnijem narodu, srpskom, osporeno je pravo na sopstvenu državu i nametnuli su mu ponižavajući uslovi egzistencije, koji se mogu usporediti samo sa ranim kolonijalizmom. (Avramov, 1997:179)

EK nije imala odgovarajuće instrumente za upravljanje kriznim situacijama, a sa diplomatskim i mirovnim naporima koji su se pokazali neuspješnim, EK je počela da predaje svoje zadatke UN-u u poslednjim mesecima 1991. godine. Kada je sukob počeo u junu, dominantan stav u Savetu bezbednosti i Generalnoj skupštini je bio da je to građanski sukob koji bi međunarodna intervencija pogoršala. Sovjetski Savez, koji je u to vreme imao slične unutrašnje probleme s onima u balkanskim republikama, jasno tvrdio da će staviti veto na dolazak mirovnih snaga.

EK nije bila jedina multilateralna organizacija koja nije uspela. Konferencija o bezbednosti i saradnji u Evropi (OEBS), bila je praktično nemoćna kada nije došlo do usuglašenosti, i brzo je prenela problem na EK. Zapadnoevropska unija, evropska odbrambena i sigurnosna organizacija, nikada se nije bavila velikim mirovnim poduhvatom. NATO je bio jedino telo koje je bilo sposobno za upotrebu sile, ali je, u skladu sa pravilima hladnog rata, kriza u početku bila konflikt van teritorije. Kasnije, kada je NATO izmenio pravila svog delovanja, sa dopuštanjem vojne intervencije, vlade država članica pokazale su se nespremne da deluju, te je izgubila kredibilitet jer su pretile, ali bez namere da pretnje ostvari. (Woodward, 1995:279)

Zaključak

Jugoslavija je bila jedinstvena nezavisna i multietnička, iako nesavršena federacija, politički i ekonomski most u hladnom ratu, što nije bilo prihvatljivo za proširenu EZ, posebno Nemačku, koja je počela da se „širi“ na istok dominirajući svojim „prirodnim tržištem“ Hrvatske i Slovenije.

Proces razaranja Jugoslavije nije bio precizno definisanom geopolitičkom projekcijom, već je pokazao slabosti zapadnog savezništva i krhkost američko-nemačkog „partnerstva u vođstvu“. (Avramov, 1997: 88) Kolaps Sovjetskog Saveza dao je SAD i Nemačkoj neobuzdanu moći da diktiraju novi poredak na Balkanu, proglašavajući svoje postupke moralno opravdanim. (Thomas, 1997: 17-33) U vreme potpisivanja Ugovora o Evropskoj uniji, Nemačka je priznala Hrvatsku, a Jugoslavija nestaje u „spektakulatnom diplomatskom fijasku“ međunarodne zajednice. (Gillingham, 2003)

Jugoslavenska katastrofa je pružila prikladnu priliku za testiranje dugotrajnih neaktivnih mehanizama za upravljanje međunarodnim krizama. Nesposobnost lokalnih aktera da razreše svoje razlike u nedostatku pribegavanja oružju otkrivena je rano, a sukob je izazvao brojna pitanja od većeg značaja, uključujući integritet Evrope, budućnost mirovnih operacija UN-a, održivost NATO-a, i odgovornost američke supersile. Multinacionalna država Jugoslavija se raspala, delimično, zato što, Zapad nije želeo, a Istok nije mogao da je podrži. (Anderson, 1995: 19-20)

U zamišljenom svetu jednakih prava, zvanična zapadna percepcija raspada Jugoslavije može biti tumačena kao samo jedna od nekoliko uverljivih definicija i ne bi se uzimala kao *sui generis* činjenična izjava. U realnosti, takav zapadni poticaj je bio dovoljan da se slovenačka i hrvatsku secesija tumači kao „demokratski ishod“ raspada SFRJ.

Od raspada Sovjetskog Saveza, Jugoslavija više nije bila korisna za Zapad. Podupirajući njezin raspad, Zapad nije poštovao Helsinški sporazum koji je garantovao postojeće državne granice u Evropi.³ Zapad je priznao odvajanje republike kao suverene države, dok je antisecesionističku intervenciju definisao kao ostatak jugoslovenske vlade, a JNA kao „agresora“. Prema tumačenju međunarodne zajednice ti ratovi nisu tretirani kao gra-

³ Konferencija o bezbednosti i saradnji u Evropi: Završni akt, 1. avgust 1975.

đanski ratovi unutar Jugoslavije, već kao „*obrambeni*“ Hrvatske i BiH protiv „*vanjskog agresora*“. Shodno tome, učešće redovnih vojnih jedinica iz Hrvatske u ratu u BiH prećutno je odobreno kao legitimna vojna saradnja dve suverene države ili, bar, uspostavljanje muslimansko-hrvatske vojne ravnoteže protiv Srba u BiH. (Stojanović, 1995: 356) Od početka rata protiv Jugoslavije Zapad je konzistentno sprovodio utvrđenu strategiju: pregovora je neutralisao efektivnu silu, osigurao je glavnog igrača i izbacio ga iz procesa, i na kraju mu je pomoću koalicija zadao poslednji udarac, štedeći pri tome sopstvene snage. (Avramov, 1997: 417)

Secesija je po međunarodnom pravu protupravan čin. EZ, SAD i Vatikan su priznanjem secesionističkih republika pružili fasadu legitimiteta tom činu, uz istovremenu osudu jedinog legitimnog subjekta, Jugoslavije. Ono što secesionisti nisu mogli ostvariti paravojnim snagama, ostvarili su uz pomoć EZ i SAD, pregovorima u Briselu, Londonu, Ženevi i Dejtonu. Da bi se pred svetom stvorila slika, „*poraza*“, a Srba „*agresora*“, bezočno je zloupotrebljavana pravna tehnika kroz formiranje tzv. „*Tribunala za ratne zločine*“ ili Badinterove komisije. (Avramov, 1997: 210) Secesionističke snage delovale su planski, akcije su izvođene sinhronizovano. Akti o secesiji su bili praćeni oružanom akcijom paravojnih snaga pod imenom „*Narodna zaštita*“. (Avramov, 1997: 237) Nemačka, Austrija i Vatikan su prisilile EU da prizna nezavisnost Slovenije i Hrvatske, favorizirane katoličke regije Jugoslavije, a SAD su prisilile druge države da priznaju nezavisnost BiH pre nego što je postala funkcionalna država sa institucijama vlasti. Kriteriji priznavanja su bili selektivni i proizvoljni. Svim „*republikama*“ u bivšoj Jugoslaviji je dato pravo na otcepljenje. U drugim delovima sveta, secesionističke ideje nisu primile tako moćne i uticajne pokrovitelje.

U procesu raspada Jugoslavije, zamagljena je kvalifikacijska strana u sukobu, i njihovo opredeljenje u odnosu na jednu legitimnu silu Jugoslavije. Izbegnuto je, pominjanje promene teritorijalnog suvereniteta kao posledice protupravne, nasilne secesije, čime je povređena povelja UN. Umesto toga je upotrebljen jedan neodređen izraz „*sve strane*“, i isticanje „*od svih strana u sukobu*“. Secesija se uzima kao „*oslobodilački čin*“, a očuvanje države tretira se kao agresija. Novonastale države koje su izazvale građanski rat proglašavaju se „*miroljubivim*“, a država iz koje su izašle udaljava

se iz UN. Paravojne snage secesionističkih republika, ilegalno naoružavane, prihvataju se kao legalne, a jedina ustavna sila JNA kao „*agresor*“. Pod pojam „*međunarodno priznatih granica*“ podvode se administrativne granice, koje nisu normirane ni u jednom međunarodnom pravnom aktu, a međunarodne granice utvrđene višestranim ugovorima, garantovne Poveljom, proglašavaju se nepostojećim. Posežu se samo sporadično da bi se obuzdale ambicije susjednih zemalja, što je bilo van šeme EZ. (Avramov, 1997: 309) U Rezoluciji 757 od 30. maja Savet bezbednosti je konstovao da je u pitanju veoma složen kontekst zbivanja u bivšoj SFRJ i da „*sve strane snose izvednu odgovornost za situaciju*“, ali je u tački 1. Rezolucije osuđena samo „*vlast SRJ uključujući tu i JNA*“ i nametnute su sankcije Jugoslaviji.

Literatura:

- Anderson, David. 1995. The Collapse of Yugoslavia: Background and Summary. Research Paper, No 14, Department of the Parliamentary Library
- Avramov, Smilja. 1997. Postherojski rat zapada protiv Jugoslavije. Veternik: Idi
- Blum, Yehuda Z. 1992. "UN Membership of the "New" Yugoslavia: Continuity or Break?", *The American Journal of International Law*. Cambridge University Press, Vol. 86, No. 4. 1992, pp. 830-833
- Buchanan, Allen. 1991. Secession: The Morality of Political. Divorce from Fort Sumter to Lithuania and Quebec. (ed) Allen Buchanan, Boulder, Colorado: Westview Press
- Buchanan, Allen, 1992. "Self –Determination and the Right to Secede". *Journal of International Affairs*, Vol. 45, No. 2, 1992, pp.177-202
- Buchanan, Allen. 1995. "Democratization, Secessions and the Rule of International Law." MacArthur Foundation Program in Transnational Security, Working Paper Series, Center for International Studies, Massachusetts Institute of Technology, and the Center for International Affairs, Harvard University
- Butler, Phil. 2016. How Yugoslavia was Syrianized 25 years ago, <https://teslavisoin.tv/how-yugoslavia-was-syrianized-25-years-ago-phil-butler/>
- Cassese, Antonio. 1995. Self-Determination of Peoples: A Legal Reappraisal. Cambridge: Cambridge University Press.
- Conference on security and co-operation in Europe Final act, Helsinki. 1975. <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>
- Conversi, Daniele. 1998. German-Bashing and the Breakup of Yugoslavia. University of Washington: Henry M. Jackson School of International Studies
- Crawford, Beverly. 1996. "Explaining Defection From International Cooperation: Germany's Unilateral Recognition of Croatia." *World Politics*, Vol. 48, No. 4, July 1996, pp. 484-485

- Duverger, Maurice. 1980. *Janus dva lica zapada*. Zagreb: Globus
- Eggerdinger, Stefan. 1994. „Grossdeutschland auf dem Balkan.“ Munich. p. 6 *Der Spiegel*, 17/1995
- Etinski, Rodoljub. 1995. “Has the SFR Yugoslavia Ceased to Exist as a Subject of International Law?” In: *International Law and the Changed Yugoslavia*, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 1995, pp. 19-20
- Etzioni, Amitai. 1993. „The Evil of Self Determination“, *Foreign Policy*, no 89, Winter 1992/3
- Freedman, Lawrence (ed). 1994. *Military intervention in European conflicts*. Oxford: Blackweel.
- Gervasi, Sean. 2015. “Why Is NATO In Yugoslavia?“, *Global Research*, June 22
- Gillingham, John. 2003. *European Integration, 1950–2003: Superstate or New Market Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Glenny, Misha. 1995. *Yugoslavia: the great fall*. The New York Review of Books, 23
- Hannum, Hurst. 1990. *Autonomy, Sovereignty and Self-Determination: The Accommodation of Conflicting Rights*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Holbrooke, Richard. 1999. *To End a War: The Conflict in Yugoslavia--America's Inside Story--Negotiating with Milosevic*. New York: Modern Library
- Horowitz, Donald L. 1995. “Self-Determination: Politics, Philosophy and Law.” Center for International Studies, Massachusetts Institute of Technology, and the Center for International Affairs, Harvard University
- Müller, Harald. 1994. „Military Intervention for European Security. The German Debate“, in: Lawrence Freedman (Hg.). *Military Intervention in European Conflicts*. Oxford-Cambridge:Blackwell, pp.125-141
- Merian, Allen. 1914. „Napoleon: A False Note in History“. *The Sewanee Review*, The Johns Hopkins University Press, Vol. 22, No. 2, pp. 206-212
- Nye, Joseph S. „The Self Determination Trap“. *Washington Post*, December, 15, 1992
- Pellet, Alain. „The Opinions of the Badinter Arbitration Committee A Second Breath for the Self-Determination of People“, *European Journal of International Law*, 1992, Vol 3, No.2, pp.178-189
- Pervić, Muharem. Borba, 31.12.1991
- Ratliff, William E. “Madeleine’s War and the Costs of Intervention: The Kosovo Precedent“. *Harvard International Review*, Vol. 22, No. 4, Winter 2001, pp. 70-76
- Roucek, Joseph S. 1948. *Balkan Politics: International Relations in No Man’s Land*. Stanford: Stanford University Press
- Stokes, Gale. 2009. „Independence and the Fate of Minorities, 1991–1992,“ in: Charles Ingraio, Thomas Emmert: *Confronting the Yugoslav Controversies: A Scholars’ Initiative*. Purdue University Press, West Lafayette, Indiana, pp. 82-114
- Stojanovic, Svetomir. “The Destruction of Yugoslavia” *Fordham International Law Journal*, Vol 19, No. 2, 1995, pp. 337-362
- Stromseth Jane E. 1992. *Self –Determination, Secession and Humanitarian Intervention by the United Nation*. American Journal of International Law, Proceedings
- Thomas, Raju G. C. *Self-Determination and International Recognition Policy: An Alternative Interpretation of Why Yugoslavia Disintegrated,* *World Affairs*, Vol. 160, No. I , June 22, 1997, pp.17-33
- Trifunovska, Snežana. 1994. *Yugoslavia Through Documents: From Its Creation to Its Dissolution*. Boston:Martinus Nijhoff Publishers
- Woodward, Susan L. 1995. *Balkan tragedy*. Washington: Brookings Institutut.
- Yugoslavia transformed. 1990. *National Intelligence Estimate*, 1 October 1990. Declassified

THE BREAK UP OF YUGOSLAVIA ON THE BASIS OF SELF-DETERMINATION

Abstract: *The break-up of Yugoslavia between 1991 and 1992 was portrayed as “disintegration” and “tragedy”, but Yugoslavia was “fragmented through a selective and harmful international policy of recognition” of its internal republics. The disintegration of Yugoslavia is linked to the political interventions of Western powers, especially Germany and America, and their support for favored ethnic groups to establish their own political goals. The disintegration of Yugoslavia violated the doctrine of international law which forbids the recognition of secessionist units, so the recognition of secessionist states was not following the decision of the Badinter Commission on the disintegration of SFRY because none had complete control over its entire territory. by international law. Badinter’s commission determined that the borders of the new states should be the same as the republican borders of the former Yugoslavia, and based its decision on the principle of uti possidetis. The recognition of secessionist states by the international community was based on the decision of the Badinter Commission and the interpretation that self-determination does not imply changes in the existing borders (uti possidetis juris). Badinter’s decisions were not based on the self-determination, but on the right to secession under the Yugoslav constitution of 1974.*

This paper aims to show that Yugoslavia disintegrated due to the international society. The West, led by Germany and the United States, rejected the principles set out in the Final Act of the 1975 Helsinki Accords, thus guaranteeing the borders of existing European states. The former Yugoslavia was a party to this agreement, not a new state. Western powers violated the territorial sovereignty of Yugoslavia, emphasizing the principle of self-determination and

reckless use of mass force in violation of the UN Charter. Such recognition violates the doctrine of international law, which prohibits the recognition of secessionist units.

Keywords: *Yugoslavia, disintegration, secession, international recognition.*

Rad je primljen u Redakciju 25. 05. 2021. godine.

Rad je odobren za štampu 30. 09. 2021. godine.